

ባህርያት ሕሹኸሹኸን ሕብረተ ሰብአዊ ግንዛቦን

(ብተስፋ-ምርያም ክብራኣብ)

ሕሹኸሹኸ ብትሑት ድምጺ መልእክቲ ካብ እዝሂ ናብ እዝሂ፡ካብ ሰብ ናብ ሰብ ፡ ብኣካል ይኹን ብዘመናዊ መራኸቢ ኣብ መንጎ ክልተ ተዋሳኒቲ ዝመሓላለፍ ኮይኑ ብስቲር ክተሓዝ ዝምረጽ እዩ። ኣብ መንጎ ኣቐባልን ተቐባልን ኣብ ከራኸቦም ዝኸለል ዝተጠርፀ ዝምድና ዝማኣከሉ ኮይኑ ናይ ነንሕድሕድ ምትእምማን ከምዘሎ ዘረድእ ባህሪ እዩ ።

እቲ ሓሳብ ክነቅል ከሎ ናይ ምሕማይን ምትእምማይን ወይ ብሕቡእ ብዛዕባ ካልኣት ከም ምዕላል እዩ ዘምስል።እቲ ዘድሊ መልእክቲ እንታይ ዓይነቱ ብዘየገድስ ዋናኡ እቲ ኣቐባሊ ኣካል ንዕኡ ብዝጥዕዎን ዘገልግሎን ዓቕኑ ዘበግሶ ሕቡእ ናይ ገዛእ ርእሱ ሃንቀውታ ዝሓዘ ሓሳብ ምዃኑ ርዱእ ክንሱ ፡ ኣብ መንጎ ኣቐባልን ተቐባልን ውዑል ምትእትታው ዝዓይነቱ ኣብ ኣጀማምርኡ ኣብ መንጎይን ኣብ መንጎኻን ዝተርፍ እዩ እናተባህለ ናይ ዝርገሐ ጠባይ ይውንን ። እቲ ተቐባሊ ኣካል ነቲ መልእክቲ እንተሰ ብገርሁ ፡ እንተሰ ኣስተውዒሉ ብዘየገድስ ናብ ሳልሳይ ኣካል ከምታ ንሱ ውዑል ኣትዩ ዝተቐበላ መስርሕ ተኸቲሉ ወፍሪ ናይ ምትሕልላፍ ይቕጽሎ።ከምዚ እናበለ ድማ ይባዛእ ። ብኣወንታውን ኣሉታውን ውጽኢቱ ድማ ይምዘን ።ብኣሉታ ጥራሕ ዝግለጽ ስነ ምግባር ኣይኮነን ናቱ ፍሉይ ዕላማን ንምንታይ ትግልገለሉን እዩ እቲ ቀንዲ ወሳኒ።ገድሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝተዓወተን ክሳብ ልዕላውነት ሃገር ምርግጋጽ ዘብጸሐ እተን ንዑሳን ትካላት ብጉጅለታት ዝፍለግ ናይ ከተማ ስርርዓት ዝተጸወተኦ ግደ ንኡድ እዩ ። ዕላምኡ ዝሰሓተ ሕሹኸሹኸ እንተኾይኑ ግን ካብ ዝሃንጸ ዘዕንዎ ስለ ዝበዝሕ ክሳብ ነብሳት ይወስድ ከም ዘሎ ክዝክር ይግባእ ። ሕሹኸሹኸ ዝኣመላ ንዮው በላ ዝባሃለሉ መዋእል ምንባሩውን ናይዚ እዋን ዚ ትዝታ እዩ ።

ሕሹኸሹኸ ሳልሳይ ኣካል ዘይብሉ ፡ ብሕጋዊ ሸነኽ ክትተሓሓዞ ወይ ክትማጸረየሉ ዝኸፍት ማዕጸ ዘይብሉ ፡ ምስክር ኣልቦ ወፍሪ ፡ እቲ ብትሑት ድምጺ፡ ዝቃላሕ ዘይመስል፡ ተሰቲኖ ወይ ተቐቢሩ ክኸይድ ዝተሓሰበ ፡ ድሕሪ ዝተወሰነ ግዜ ተጻይ ማዕበል ይብገስ እሞ ብግልጺ ንምቁጽጻሩ ኣብ ዘሸግር ህምት ይሰጋገር ። እዚ ኣብ መእተዊ ዝተገለጸ መካኒዝም ሕሹኸሹኸ ዝኸተሎ መስርሕ እዩ ።ብደረጃ ማሕበራውን ፖለቲካውን ቁጠባውን ክምዘን ከሎ፤ብባህርያቱ ንዊሕ ይኹን ንኣጸር ዘማዕደወ ተልእኾ ዘለዎ እዩ። እዚ ስለዝኾነ ድማ እንታይ ዓይነት ሕሹኸሹኸ ? ምክንያት መንቀሊ ናይቲ ዛዕባን ናይቲ ውሕሉል ኣማቲ ኣካልን ነቲ ሓሳብ ጋሻ ዝኾነ ተቐባሊ ኣካልን ዘጣምር መዋስኢ መድረኽ ይፍጠር ። ንኣብነት፤

1. ኣብ ማሕበራዊ ጉዳያት ፡ ሓደ ሰብ ፡ ጓል እገለ ጠኒሳ ኢሉ ወይ እገለ ኣጥኒሱ ኢሉ ናይ ሕሹኸሹኸ መልእክቲ ናብ ሓደ ተቐባሊ የሕልፍ ።ብትሑምትሒም ድማ ይዘርጋሕ ። እቲ ነዚ ዘንቀለ ውልቀሰብ ካብ እንታይ ነቐሉ ኣንፊስዎ ? ብሕታዊ ምክንያት ይህልዎዶ ? እዚ ድሕሪ ዝተወሰነ ግዜ ሓቂ ድዩ ሓሶት ፡ ሳልሳይ ኣካል ዘድልዮ ብተግባር ተፈጥራዊ መልሲ ስለዝረከብ ከም ዓቢ መተዓዛዘቢ ተረኽቦ እዩ ዝቐጸር ።
2. ኣብ ቁጠባዊ ጉዳይ፤ ኣብ ሓደ ዓዲ ክልተ ጎረባብቲ ቤት መሸግ ስጋ ዘጋጥም ሕሹኸሹኸ ፡ ስጋ እንዳ እገለ ናይ ከልቢ ስጋ ሕዋስ ኣለዎ ዝብል መልእክቲ ይዘራእ።እዚ ብባህልን ብእምነትን መዳይ ክረኣ ከሎ ዓቢ ነውሪ ስለዝኾነ ነቲ ሽሙ ዝላዓል ዘሎ እንዳስጋ ዓቢ ክሳራ ከስዕበሉ ይኸእል ። እቲ ነዚ ሕሹኸሹኸ እዚ ዘንቀለ ሰብ ፡ ካብ እንታይ ተበጊሱ ? ስለምንታይ ከ? መርተዖ ኣለዎዶ ? ዝብል ሰማዓይን ሓታታይን ዝምስክርን ይርከብ ዶ ? ነዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ተረኽቦ ንምጽራይ ማለት ሓቂ ድዩ ሓሶት ንምልላይ ቀለል ከም ዘይኮነ ይምህረና ።

ብዕድመ ፡ ብደረጃ ትምህርቲ ፡ ብተምኩሮን ብዝናን ተነይቶም ንነብሶም ፡ ኣብቲ ሕብረተሰብ ተቐባልነት ኣሎና ኢሎም ዝግገቡ ውሑዳት ኣይኮኑን።ብኣንጻር እዚ ንነብሶም ኣብቲ ሕብረተሰብ ትሑት ሚዛን ክህልወና ይኸእል እዩ ኢሎም ንምፍታሽ ብቐዓት ዝሓጽሮም ከምዘለዉ ዝሳሓት

አይመስልን ። ገለ ድማ ብፍላጥ ኮነ ኢሎም ዝዋፈርሉ ኣለዉ ። ዝብእስ ክሳብ ዝሓልፈሉ ይሕንክስ ከምዝባሃል ምስላ ፍሉይ ባህሪ ናይ ሕሹኸሹኸ ምጉዳል ርእሰ ምትእምማን እዩ ። ብኸልተ ጎድኒ ንጎድኒ ዝጓዓዙ ሕንጻጸት መጣበቂ ጫፍ ዘይብሎም ክምሰል ይካኣል ። እዚ ማለት ንምፍልላይ ራሒብ ማዕጾ ስለዝኸፍት፡ ኣብ ማሕበራውን ፖለቲካውን ተርእዮታት ተመሊሽካ ናብ ንቡር ቦታኡ ንምሽምቃኽ ጸዕሪ ይሓትት ።

አምር ናይቲ ብሕሹኸሹኸ ዝዋፈር ነጥቢ በዓል ቤቱ እቲ ኣቐባሊ ኮይኑ ፡ ምስ ናይ ገዛኣ ርእሱ ባዕላዊ ክውንነትን ትምኒትን ህርፋንን ዝተጎልበበ ፡ ኣነ ከምዚ በልኩ ፡ ኣነ ከምዚ ሰራሕኩ ወዘተ እናበለ ፊቶራሪ ኮይኑ ንቐድሚት ዝሰራዓሉ መዋእል ዘናዲ ኣካል ክኸውን ይኸእል ። ኣብቲ ዝላዓለ ደረጃኡ ምስ በጽሖ ድማ ደጋፊ መእመኒ ዝመስል ጸሕይ ዝወቕዖ ኣብነታት እናወሰካ ምብታን ይስዕርር ። ሰላሕታ ተበግስኡ ቀስ እናበለ ንጥዑይ ኣእምሮ ናይ ውልቀሰባት እናመረዘ ክሳብ ዘምልኽምን ዘገልግልምን ደቂ ገርሂ ልባ ዝኾኑ ባእታታት ኣብ ምፍራይ ደረጃ ይበጽሕ ። ምስ ተጠቐመሎም ድማ ካብኡም ንምርሓቕ ኮነ ንምጉሓፍ ስክፍታ የብሉን ።

ምኽንያት ናይቲ ዝላዓለ ነጥቢ ሓቅነቱ ፡ ክብደቱ በቲ ሰማዓይ ብኸመይ ይምዘን ? እቲ ተቐባላይ ኣካል ነቲ ኣብ እዘኑ ዝተሞሀሶ መልእኽቲ ብጸቢብ ሞኽባዕቲ ክጸምቆ ዘኸእሎ ጥብብ ኣለዎዶ ? ወይስ ኣብኣ ከላ ብጥሪኣ እዩ ዝቐበላን ዝኣምናን ዝምእዘዛን ። ኩሉ እቲ ዝቐበል ኣካል ሓደ ዓይነት ናይ ምስትውዓልን ምስትባሃልን ምምርማርን ክእለት ኣለዎ ማለት ኣየስምዕን ። እዚ ስለ ዝኾነ እቲ ሓደ ካብቲ ዘለዎ ብሕታዊ ኩነታቱ ተበጊሱ ፡ ንኣተሓሳስብኡ ይኹን ርእዮኡ ዓቂቡ ምስቲ ኣቐባሊ ኣካል ክላፊን ከም መጀመርያ ዕማሙ ዝወሰደ ኣካል ክህሉ ይኸእል ። እቲ ካላኣይ ድማ ካብቲ ዘለዎ ጸኒሖ ዝምድና ነቐሉ ነቲ ኣቐባሊ ከሓጉስ ብዘይዕጣይ ምጣጣይ ተሓንጊሩ ክጓዓዝ ቀዳማይ ምርጫኡ ዝወሰደ ክህሉ ይኸእል ። እቲ ሳልሳይ ኣካል ድማ ነቲ ናይ ተፈጥሮ ብልሓቱን ምስትውዓሉን ተጠቐሙ ነቲ ናብ እዘኑ ተቓንዮ ዝመጸ መልእኽቲ ቀራና ትርጉም ይህቦ እሞ ጥርጠራን ሕቶ ምልክትን የንብረሉን ንግዜ ድማ ይሓድጎን ።

ኣብ መደምደምታ ፤ እቶም ተቐበልቲ ፡ ኣተግበርቲ ዘይረኸቡ ሕሹኸሹኸት ብልጭ ኢሎም ዝቐህሙ እዮም ። እቶም ሓቅታት ዘለዎም ድማ እቲ ዝተጠንሰ ምስ ተወልደ ይጋሃዱ ። ብመሰረቱ እቲ ንምዝራግ ዘቐምት ሕሹኸሹኸ ኣብቲ ዝላዓለ ጥርዙ ኣብ ዝበጸሕሉ ግዜ ሕብረተ ሰብኣዊ ጸጋታት ከረጋግጽ ስለዘይክእል ናብ ማኣዝኑ ዝጠሓሰ ህልኪት ይንቆት። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት እቲ ኣቐባሊ ኣካል ንብሕታዊ ድልየታቱ ንኸርዊ ኢሉ ዝሃንደሶ ፡ ብጀካ ናቱ ናይ ካላኣት ዘይቅበል ስለዝኾነ ብዛዕብኡ ምዝራብ ኣድላይነት የብሉን ። እንተ እቶም ተቐበልቲ ብደረጃ ትምህርቶም ዝምክሉ ኮነ ብገርህም ብናይ ልቓሕ ኣእምሮ ዝምርኹን ግን ነቲ ነጥቢ ክምርምሩን ብኹሉ ሸንኻቱ ክመዝኑን ፡ ከሓድሶም ዝኸእል ብልሓት ምምሃዝ የድልዮም ። ስለዚ ሕሹኸሹኸ ንዓይ የድምዕ ኣየድምዕ ብዘየግድስ ሰላሕታ መጥቓዕቲ ናይ ዝሓልሙ ኣንቀዳዓውያን ውልቀ ሰባት ኣጉል ተስፋ ኮይኑ ዝመክን እዩ ።